



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΙΣ
ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

ΕΖΕΧ ΕΛΧΑΝΑΝ

Ο ΚΑΤΗΡΑΜΕΝΟΣ ΝΑΥΤΗΣ
ΧΕΙΜΩΝ ΤΟΥ 1386 - 1387

Η 14 ΜΑΪΟΥ

ΠΡΩΤΟΣ ΕΡΩΣ

Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΓΑΣΝΑΙΑ ΠΟΛΙΑΝΑΣ

ΒΡΟΧΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΟΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Κ ά έ ρ ο ν

Τη 19 Φεβρουαρίου 1888 ἐν Καΐρῳ

Φίλτατέ μου,

Ίδου καὶ δὲναξ τῆς Αἰγύπτου. Πάσαι αἱ πόλεις τῆς γῆς τῶν Φαραόνων ἀς κύψωσι τὸν αὐχένα καὶ εἰώπηρῶς ἀς ἀνομολογήσωσι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Καΐρου. Τὶ νὰ σοι γράψω οὐδὲ ἔγω δὲν ἡξεύρω. "Οστις ζῆ ἐν Ἀθήναις, εἶνε ἀδύνατον νὰ καταλάβῃ ἐκ περιγραφῶν τὸ Καΐρον. Πῶς θὰ πιστεύσῃ εἰς κάτοικος τῶν ἀποξηραμένων δενδροστοιχῶν τῶν Πατησίων

καὶ τῶν ἔτοιμορρόπων πυπεριῶν τῆς Ἀμαλίας, ὅτι ἐν τοῖς θερμαῖς καὶ πεπυρακτωμέναις ταύταις χώραις τοῦ τροπικοῦ δύνανται νὰ ὑπάρχωσι δενδροστοιχίαι πελώριαι, ἀτελεύτητοι, μεγαλοπρεπέσταται ἐπὶ δύο, τρεῖς καὶ τέσσαρες ὥρας διήκουσαι; Αἱ δενδροστοιχίαι τῆς Γιζῆρας, τῆς Ἰσμαϊλίας καὶ τῶν Πυραμίδων εἶνε δὲτι ὥραῖον δύναται νὰ φαντασθῇ τις. Τὰ δένδρα τὰ ἀποτελοῦντα ταύτας εἶνε μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα, μὲ ισχυροὺς κορμοὺς καὶ μακροὺς οὐλάδους σκιάζουσι καὶ 15 τετραγ. μέτρων ἔκαστον, οἱ ἐγχώριοι τὰ ὄνομαζουσι λάπας, πῶς καλοῦνται ἐν τῷ βοτανικῇ ἐστάθῃ ἀδύνατον νὰ μάθω· ξλλως τε οἱ κάτοικοι τοῦ Καΐρου συνηθίζουσι μὲν νὰ διέρχωνται ὑπὲ τὴν σκιάν των, ἀλλ' οὐ φροντίς αὐτοῖς περὶ τῆς βοτανικῆς.

"Οστις δὲν εἶδε τὸ Καΐρον, δὲν εἶδε τίποτε ἐκ τῆς Αἰγύπτου! Η Ἀλεξανδρεια εἶνε ἀβρά νύμφη, ἔχει καλλονὰς καὶ οήπους, μέγαρα καὶ οὖδες λιθοστρώτους, ἀλλ' εἶναι Εύρωπαίς δὲν ἔχει τὸ cachet, καθὼς λέγουσιν οἱ γάλλοι, τοῦ Καΐρου.

Πρέπει νὰ περιέλθῃς τὸ Μουσκι, νὰ ἀνέλθῃς τὰς Πυραμίδας, νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ Μουσεῖον, νὰ γυρίσῃς ὅλον τὸ πατλαίὸν Καΐρου, νὰ περιπατήσῃς εἰς τὰς δροσερὰς παρανείλους ἀπεράντους καὶ εὔσκιους δενδροστοιχίας τῆς Ἰσμαϊλίας, καὶ ν' ἀνέλθῃς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῆς πρωτευούσης τῆς Αἰγύπτου, ὅπως αἰσθανθῆς μέχρις ὀστέων τὸ ίδιαζον πνεῦμα τῆς γῆς τῶν Πυραμίδων, ὅπως ἀναπνεύσῃς τὴν ἡδύπαθειαν τῆς θερμοκρασίας τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀνέλθῃς εἰς τὸ παρελθόν· συνομιλήσῃς μὲ τὸν Σέσωστριν, μὲ τὸν Ραμσῆν μὲ τὸν Πτολεμαῖον καὶ μὲ τὴν Κλεοπάτραν. Τὸ Καΐρον φέρει ἐπὶ τῆς ράχεως χιλιάδας ὄλας ἐτῶν, ἔχει ρυτίδας βαθεῖας, εἰς ᾧς τρέχει ὁ ιδρώς τῆς συμερινῆς ζέσεως καὶ σπουδῆς. Παρὰ τὰς πεπταλαιωμένας καὶ ἐρυθρὰς ἐκ τοῦ χρόνου, ὡς τοὺς στύλους τοῦ Παρθενῶνος, πλευρὰς τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀλλ' ἀγερώχου Τζαμίου τοῦ Σουλτάνου Χασσάν, ὑψοῦται τὸ νεότευκτον Ἀλαζάντρινον Τζαμί τοῦ Μωχαμέτ-Άλη. Τὸ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Καΐρου,

ἥτις δημοσίεις πως πρός τὴν ὑμετέραν, ἐσχάτως οἰκοδομηθὲν τοῦτο Τζαμίον, εἶνε κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκόστισεν ἐκατομμύρια. Οἱ τοιχοὶ δὲ οὗτοι ἔστιν ἀστραπτεῖν τὸν οὐρανόν, καὶ τοιχοὶ τοῦτον τὸν οὐρανόν. Οἱ τοιχοὶ τοῦτον τὸν οὐρανόν, οἵ τε πολιτεῖαι τῆς Αἰγύπτου προσεύχεται κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας ἐν τῷ θαυμασίῳ τούτῳ μαρτυρικῷ γαῖᾳ. Πανταχόθεν ἀστράπτει ὁ πλοῦτος. Ἀπό τῆς ὄροφῆς ἔξαρτῶνται πολυέλαχιστοι δυνάμενοι νέαταγματισθῶσι πρός τὴν λάμψιν τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας. Διά ταῦτα εἰσέλθητε ώς εἰς δόλαν ἐν γένει τὰ τζαμιά, ἐνάγκη νὰ ὑποδυθῆτε ἐμβάδας πληρώνετε 25 λεπτά καὶ ἀποκτάτε εὐθὺς τοιαύτας. Τὸ πρᾶγμα εἶνε δὲ λίγον κωμικὸν, ἀλλὰ συνειδήζει τις βλέπων καὶ τούς ἄλλους νὰ κάμωσι τὸ ἕδιον.

Φθάνει νὰ πληρώνητε καὶ εἰσέρχεσθε ὅπου θέλετε.
Αφήνουμεν δὲ τι κάθεις κηφήν ἀρκεῖ νὰ στέκει πλησίον
τας, διὸς νὰ ἔχῃ ἀκολούθως τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς ζη-
τῇ μπαξίσῃς. Ωἱ εἶναι ἀφρότοι αὐτοὶ οἱ φελάχοι,
εἶναι κώνωπες, χειρότεροι τῶν νυκτεριῶν, φοβεροὶ
ἀμετίλικτοι, ἄξεις νὰ σᾶς πνίξουν νὰ σᾶς σκάσουν δι'
ἔνα γρόσι! Πολλάκις ἔξερχεσαι ἀπὸ τοιαῦτα ἄξιο-
θέατα διὰ τοὺς ξένους μέρη ἐπὶ κεφαλῆς σμήνους ἀρ-
πιᾶς. Ανδρες, γυναικες, γέροντες παιδεῖς στραβοί, κου-
τσοί, ὄλοι τρέχουσι κατόπιν, ὅσῳ δὲ τρέχεις περισ-
τότερον τόσῳ ἐπιτείνεται τὸ ρεῦμα. Εἴκει πραγματι-
κῶς χωρὶς νὰ τὸ θέλης γίνεσαι κομματάρχης, ευνά-
θελφος τοῦ Λεβίδην καὶ τοῦ Καλλιφρονᾶ.

Αἱ Ηὐρεμέδες

Μοναδικὸν φαινόμενον εἶναι Πυραιμίδες. Εἶναι δυσχερεστάτη ἡ ἀνάβασις των, ἀλλ' ἀξίζουν καὶ διπλάσιον ὰριθμόν. "Οτε ἀνεχώρησα διὰ τὰς Πυραιμίδας ἦτο ἡ ὅη πρωΐνη ὥρα. Ἡτο νῦν. Η σελήνη πλοιοφαῆς ἐκάλυπτε πάσαν τὴν πόλιν μὲ τὸ κυρνάρχουν μελαγχολικόν της φῶς, ἐν ᾧ μακρὸν οἱ ψύχηλοι φονικες διέγραφον ἐπὶ τοῦ δρίζοντος τὰς μελαίνας ἀπλάζας καθίδμοιο μόρφους αὐτῶν σιλουέττας. Ἐν Καρέφῳ δὲν ἔχουσι τὰς ἀμάξιας τὰς μοναδικὰς των Ἀθηνῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ψῦχος μὲ περιέβαλλε πανταχόθεν. Καὶ τί ψῦχος! "Οσον θερμότης εἶναι ἐντοῦθα κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τοσοῦτον τὸ ψῦχος εἶναι διαπερατικὸν τὰς νύκτας. Ἡ δρόσος εἶναι παχεῖα, τὴν αἰσθάνεται ὡς βούτυρον ἐπάνω σας. Ἐπὶ δύο ὥρας ὠχούμην διὰ τῶν μακροτάτων ἀτελευτήτων μαύρων καὶ φοβερῶν, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, δενδροστοιχίῶν τῆς πρὸς τὰς Πυραιμίδας ἀγούστης. "Οτε ἐξήλθομεν ἐκ τῆς πόλεως δὲν ἔβλεπον τίποτε, διηρχόμεθα ἐπὶ μίαν καὶ ἡμισέλενη ὥραν παρὰ τὸν Νεῖλον, οὐ καὶ ἔξατμίστεις εἶναι τοσοῦτον πυκναῖ, ὥστε δὲν διακρίνει τις τίποτε παντελῶς ἐν μέσῳ τῆς λευκῆς ἀτμώδους οὐμίχλης. Αἱ ἔκατοντάξεις κάρηλοι, αἵτινες παρηλασμον, ὡς ὅρη κατάφορτα ἐκ χόρτου, τὰς μακρὰς δενδροστοιχίας, δὲν ἔφαντο ἢ ὅτε ἡσαν ὀλίγους πόδας μακράν μου Μόνος, κατάμονος, κουκουλωμένος ὡς ἐσκιμῷος ἐντὸς τοῦ ἐπενδύτου μου μέχρι τῶν ὁτῶν καὶ περιτευλιγμένος τοὺς πόδας μὲ τὸν μουσακᾶ τῆς ἀμάξης τοὺς δὲ κροτάφους μὲ τὸ μανδύλι μου, ὡς μόνον δέσυν-

τροφον ἔχων τὸν ὄραθα ἀμαξῆγλάστην μὴ ἐννοοῦντα
οὐδὲ γρῦ ἔκτος τῆς μητρικῆς, του γλώσσης, ἔβλεπον
μὲν ἀπλανές βλέψιμα ἀποσπώμενας ἀνὰ μίσαν καθ'
ἔκαστην στιγμὴν ἀπὸ τῆς περβαλλούσης με νεφέ-
λης τὰς ὑπερμειόθεις τρισμεγίστους, κολοσσαῖαίς
σκιάς τῶν καιμάλων, βαίνοντας μὲ τὸ ἀμεταβλητὸν,
στερεότυπον ἀεὶ ποτε ἰσταχής βῆμα των. Οὐδέ-
ποτε θάλησμονήσω τὴν φοβερὴν ἔκεινην νύκτα. Ο'
Σαΐξις πήρ δὲν ἐφαντάσθη μυστηριωδεστέραν καὶ
μᾶλλον φασματωδὴ νύκτα ἔκεινης, ἣν ἐπέζησα.

“Οτε προσέβλεψα τὰς Πυραμίδας ἥμην ἦδη εἰς τοὺς πρόποδάς των — τοσοῦτον πυκνὴ ἦτο ἡ ὄμι-
χλη! — ὁ δὲ ἥλιος χρυσοῦς μόλις ἀνατείλας ἐρριπτε
τὰς πρώτας γλυκεῖς του ἀκτίνας ἢς κατέπινα διὰ
τῶν πόρων μου ώς καῦμακι. Τοσοῦτον ἥμην ἀπο-
λιθωμένος ἐκ τοῦ παγετοῦ. Όπιλος μου ἐσταζε, ώς
ἄν εἴρεχε ὑπεράγω τῆς κεφαλῆς μου, δ' ἐπενδύτης
μου ἦτο κατάθρεκτος.

Αλλ' ἐπὶ τέλους, ἡμην πρὸ τῶν Πυραμίδων!...
Οἰα τέρατα ἀκίνητα, οἵοι ὁσάλευτοι τιτάνες λίθοι!
Ἐπὶ τινας στιγμὰς τὰς ἔθεωρουν βωβός καὶ ἀκίνητος.
Οἱ ἄνθρωπος πρὸ τοιούτων καταπλητικῶν φαινομένων
χάσκει. Εἶνε ἄρα γε ἔργα ἀνθρωπίνων χειρῶν, ἐλεγον
κατ' ἐμαυτὸν, ή μήπως ἀπατῶνται καὶ ἐκ παραδό-
σεως φευδοῦς τὰς παραδέχονται ως τοιαῦτα;... Έὰν
γνωρίζῃς τὰς Πυραμίδας ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἰστορίαν,
ἢ ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῶν νηπιαγωγείων καὶ ἀπὸ τὰς
περιγραφὰς τῆς τότε «δασκαλαῖς» σου 'Αθηνᾶς ἢ
τῆς κυρίας 'Αγγειλικῆς, δὲν θὰ τὰς ἀναγνωρίσῃς καθ'
δλοκληρίαν. Έδῶ οὔτε βαθμίδας οὔτε γωνίας δια-
κρίνεις. Εἶνε ἀνώμαλοι σχεδὸν ως ὁ Λυκαβηττός. —
Τοιαύτη εἶνε ἡ ἐπιγενομένη ἐκ τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ
τῶν ἀνθρώπων παραμέριφωσις τῶν βωβῶν τούτων
Τιτάνων!

Μόνος τις ν' ἀναβήῃ εἶναι ἀδύνατον, πρῶτον, διτὶ αἱ βαθμῖδες εἰνὲ ἐν μέτρῳ καὶ πλέον ὑψηλαῖ, ἐπειτα, πολλαχοῦ δὲν παραμένει οὐδὲ ἔχνος βαθμῖδος, πρέπει δὲ νὰ ἔχῃ τις τὴν μυθώδη εὐκαμψίαν καὶ ἐλαστικότητα τῶν βεδουΐνων, διὰ ν' ἀναρριγάται ἐπὶ τῶν πελωρίων ἐκείνων λίθων, οἵτινες ἴστανται μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ Γῆς. "Οταν ἐφθασσε εἰς τὸ μέσον τῆς βοηθείας τριῶν βεδουΐνων, ἐνὸς ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἑτέρου ἐκ τῆς ἀριστερᾶς καὶ τρίτου ἐκ τῶν ὄπισθεν, διὰ πάντας ἐνδεχόμενον ἀκολουθοῦντος, τότε ἡ σύνθητη πρῶτον τὸ δεινὸν τῆς ἀναβάσεως καὶ εἴδον ὅποιον βακτηρίδιον ἥμην ἐκεῖ ἐπάγω πρὸ τῶν ὄγκοιλιθων ἐφ' ὃν ἀνερριχθώνη. Η ζωὴ τοῦ ἀναβάτου ἐκεῖ πλέον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τούς βεδουΐνους, μαύρους ἀράβας τῆς Σαχάρας, ξηροὺς καὶ ισχνοὺς μὲ γαμψώδης ὄνυχας διὰ ν' ἀναρριγῶνται ὡς πίθηκοι καὶ μὲ πολυμάθειαν ἐκτακτον γλωσσῶν, ὅπως γδὲ αἱ ρωσὶ τοὺς δυστήνους ταξειδιώτας. Ομιλούοντις ἡ μαζλλὸν δολοφονοῦσιν — οἱ ἀθεόφοβοι! — δόλας τὰς γλώσσας τῆς μηρλίου, ἀγγλικὰ, γαλλικὰ, ιταλικὰ, τρυμανικὰ καὶ λπ. "Οταν ἀπαμακρυγήτε ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀρχίζουσιν αἱ ἀπαιτήσεις, Ἐγώ κατώθεν συνεφωνήθητε ἀνάβασις καὶ η κατάβασις, τῷρα ζητούσι μι παξίσια. Βεβαίως οὐδὲνς τολμᾷ νὰ τοῖς τα ἀρνηθῆ — εἶναι ἔξιτον γὰ τὸν ἀφέσουν γὰς μετρήση μὲ τὰ ὄστα

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΦΙΛΟΑΟΓΚΗ

115

του τάξις βαθμιδας τῶν Πυροῦ ιδων... Φρονίμως δ' ἐν τούτοις θὰ πρᾶξῃ ἔκαστος γὰρ τὰ δώσῃ ἀμα καταβῆ.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἥτις δὲν εἶναι ως τὴν ζωγραφίζουσιν ἄγχυλερά ως γωνία ἀλλ' εἶναι τετράγωνον 5—6 μέτρων, τὸ θέαμα εἶναι ἀπέριγραπτον. Πρὸς τὴν μίσην πλευρὰν ἡ "Ερημος, πρὸς τὴν ἑτέραν ἡ εὐφοριωτάτη πεδιάς τῆς γῆς — τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου. Ή γραμμὴ ἥτις καταθεν τὰς χωρίζει, εἶναι ἀποτόμως διαγεγραμμένη, ἔνθεν πρὸς νότον ἔνθετη, ἀμμος καὶ πῦρ γήνεν, ἔκειθεν, πρὸς βορρᾶν Περάδεισος, φυτεῖα γόνιμος, ποσεῖα, τάπτης πρασινόχρους ἀτελεύτητος κορεννών υἱοι ἐπαναπάνων τὸ δύμα. Μηκρὸν φάνηνται πολλαὶ ἄλλαι πυραμίδες, εἰς τὰ πλευρὰ δύο μεγάλαι, κατέθεν δὲ ἡ φοβερὰ Σφύρη γένεται καὶ κεφαλὴ παρηγίστη οὖσα, ἔκειθεν φαίνεται καὶ μικρὸς βράχος. Ἀκριβῶς ἔκει πρὸ τῶν ποδῶν σας τελεῖται καὶ ἔτερον μέγα γεωγραφικὸν φαινόμενον, ἡ διατίρεσις τοῦ Νείλου. Μέχρι τοῦ σημείου δηνού ἵστασθε ὁ Νείλος εἶναι εἰς μέγας ἀκέραιος, ἀπὸ τῶν προπόδων σας ἀρχονται τὰ δύο μεγάλα σκέλη, ἀτινα ἀπ' ἀλλήλων πάντοτε ἀπομικρυνόμενα καὶ σχηματίζοντα μέγα Δέλτα κατέρχονται ὅπως συναντήσωσι τὰ ἀλμυρὰ χείλη τοῦ ὕδατος.

"Ἐπὶ τῶν Πυραμίδων κείνται ἐγγεγλυμμένα τὰ ὄνοματα μυρίων θυητῶν· τῇ ματαίοτητι τῶν ἀνθρώπων ἐπόμενος ἐνέγλυψα καὶ ἐγὼ μεγάλοις ἄλληνικοῖς γράμμασι τὸ ιδικόν μου... Τούλαχιστον ἀς διαιωνισθῶ ἔκει ἐπάνω, ἀν οὐχὶ εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἰστορίας, ἐν αἷς ἡ ἐγχάραξις κοστίζει τόσον ἀκριβά!..

(ἀκολουθεῖ) Φ.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΙΣ
ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Πρὸ πολλοῦ ἡ ὑπερβολικὴ κατέτοις καταστάλωσις τῶν λιθανθράκων; ἔνεκα τῆς ἀπεράντου βιομηχανίης παραγωγῆς τῶν δύο κόσμων, ἐνέβαλεν εἰς ἀνησυχίας καὶ μετὰ τρόμου ὑπελόγιζον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀπαντα τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς γῆς ἥθελον ἔξαντληθῆ. Ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ ἐπιφορτισθεῖσα ἐν Αγγλίᾳ τὸ 1883, ἵνα προσδιορίσῃ τὸν χρόνον· τῆς ἐντελοῦς ἔξαντλήσεως τοῦ ποσοῦ τῶν λιθανθράκων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν ὄρυκτὸν πλοῦτον τῆς Μεγάλης Βρετανίας εὑρεν, ὅτι μετὰ τέσσαρας αἰώνας κατὰ μέσον δραγ, ἡ φυσικὴ αὔτη προμήθεια ἥθελεν ἔξαφανισθῆ.

Καθ' ὃν ἐν τούτοις χρόνον γεννῶνται οἱ φόβοι οὐτοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς παραγωγῆς τῶν ἔργοσταριών, μέσα καθάριμος ὑπὸ τὸ πετρέλαιον, ἀνχυγέλλεται ως δυνάμενον νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν λιθανθράκα ἐν ταῖς ἑστίαις τῶν ἀτμολεβήτων.

Μέχρι τοῦδε ἡ Ἀμερικὴ μόνη ἐθεωρεῖτο ἡ χώρα

τίας ὅμως περίπου, στρωματα φυσικῆς νάφθας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἄφθονη ἀνεκαλύφθηται ἐν Ρωσίᾳ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Κασπίας θαλάσσης, δ' ἀριθμὸς τῶν στρωμάτων τούτων ἔκτείνεται καὶ αὐξάνεται καθ' ἔκαστην, ώστε εἰκάζεται, ὅτι τὸ πετρέλαιον τῆς Ρωσίας θέλει ὑπερβῆ ἐντὸς ὅληου κατ' ἄφθονίαν τὸ τῆς Ἀμερικῆς Πολλαχοῦ, ἀπὸ τῆς χερσονήσου Ραμάν ἐπὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης, μέχρι τῆς χερσονήσου Ἀφερὸν ἐπὶ τῆς Κασπίας, τὸ πετρέλαιον ἀναδύεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἡ νῆσος Τσελικὲν παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐπιφάνειαν τῆς Κασπίας παρέχει ἐπίσης νάφθαν ὅπου δὲ τὸ ἔλαιον δὲν ἀναδύεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀρκεῖ νὰ σκάψῃ τις εἰς μικρὸν βάθος, διπλαὶς ἀναβλύσῃ.

Τὸ πετρέλαιον τῆς Ρωσίας εἶναι ύγρὸν πυκνὸν χρώματος φαιοπρασίνου καὶ διαφέρει κατά τινας ιδιότητας τοῦ τῆς Ἀμερικῆς τὸ εἰδικὸν βέρρας π.χ. τοῦ ἀκαθάρτου ἀμερικανικοῦ πετρελαίου είναι 0,826 ἐνῷ τὸ τοῦ πετρελαίου τοῦ Καυκάσου είναι 0,872, τὸ πρῶτον περιέχει πολὺ πλειότερον καύσιμον ὅλην ἢ τὸ δεύτερον, καὶ δὴ τὸ ἀμερικανικὸν 70 μέχρις 75 τοῖς 100, ἐνῷ τὸ ρωσικὸν μόνον 25 μέχρι 30 τοῖς 100. ἐξ ἐναντίας τὸ πετρέλαιον τοῦ Καυκάσου περιέχει πολὺ πλειότερον ἔλαιον πρὸς χρῆσιν τῶν μηχανῶν.

"Οπως ἀποσταλῇ εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ρωσικὸν πετρέλαιον δέον νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἀπόσταξιν: ἀπὸ τῶν ξυλίνων ὄχετῶν, ὅπου ἔκρεει τοῦ ἐδάφους συγκομιζόμενον ἐντὸς μεγάλων ἐκ λεπτοσιδήρου κυλίνδρων φέρεται εἰς τὰ ἔργοστάσια τῆς ἀποστάξεως δι' εἰδικοῦ σιδηροδρόμου, πολυάριθμα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔργοστάσια ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Βακοῦ. Διὰ τῆς ἀποστάξεως ἡ φυσικὴ αὔτη νάφθα περέχει διάφορα προϊόντα, οἷον βενζίνην, γαζολίνην, κηροσίνην καὶ ἔλαια μηχανῶν τῶν οὔσιων τούτων μῆγμα ὑπὸ τὸ δονομα κηροσίνη ἀποτελεῖ τὸ καύσιμον ἔλαιον, πρὸς ἐλάττωσιν ὅμως τῶν κινδύνων ἐκρήξεως κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ μίγματος τούτου πρὸς φωτισμὸν, ἀφοριοῦνται ἀπ' αὐτοῦ οἷον τε πλειότερον τὰ πτητικὰ συστατικὰ βενζίνην καὶ γαζολίνην. Διστυχῶς τὸ ἐκ τοῦ Καυκάσου πετρέλαιον περιέχει ἔτι ίκανὰ πτητικὰ συστατικά, φέρεται ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς φωτισμὸν νὰ μη ἴγανε ὅλως ἀκίνδυνος.

Πρῶτος δὲ σουηδὸς χημικὸς Νόβελ εἰσήγαγε μεγάλας βελτιώσεις περὶ τὸν καθαρισμὸν τοῦ πετρελαίου τοῦ Βακοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀπεράντοις ἔργοστάσιοις, τὰ διόπια ἰδρυσε πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ἐπιμελῶς ὑδν ἀποχωρίζονται τὸ καύσιμον ἔλαιον καὶ τὰ ἔλαια τῶν μηχανῶν ἀπὸ τῶν ὑπολειμμάτων τῆς ἀποστάξεως. Τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τοῦ πετρελαίου ἀπὸ τῶν ὑδρίων τῆς Κασπίας εἰς τὰ ἀποσταλακτικὰ ἔργοστάσια τοῦ Βακοῦ ἐπὶ μικρὸν ἀποσχόλησε τὸν κ. Νόβελ κατ' ἀρχας, μικρὰ πλοῖα ἰστιοφόρα ἀπόκτων πλέοντα ἐπὶ τῆς Κασπίας μετέφερον τὸ ύγρὸν ἐντὸς βυτίων, δὲ κ. Νόβελ κατεσκεύασεν ἀτμόπλοια μεταφέροντα τὸ πετρέλαιον ἐντὸς μεγάλων ἐκ λευκοσιδήρου δεξαμενῶν. Τὰς ἀτμόπλοιες ταῦτα κατασκευασθέντες